

**Силабус курсу “Етнографічне районування України”
2020–2021 навчального року**

Назва курсу	Етнографічне районування України
Адреса викладання курсу	Інститут народознавства НАН України
Науковий відділ за яким закріплена дисципліна	Відділ історичної етнології
Галузь знань, шифр та назва спеціальності	03 гуманітарні науки; 032 історія та археологія
Викладач курсу	Радович Роман Богданович , директор, доктор історичних наук, старший науковий співробітник відділу історичної етнології.
Контактна інформація викладачів	radovychroman@gmail.com
Консультації по курсу відбуваються	Щовівторка, 14:00–15:00 год. (пр. Свободи, 15, каб. 47)
Інформація про курс	<p>Програму навчальної дисципліни «Етнографічне районування України» складено відповідно до освітньо-наукової програми третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти за спеціальністю 032 – історія, археологія. У рамках дисципліни розглядаються прийнятий в етнологічній науці умовний поділ української етнічної території на певні регіони та райони за історико-етнографічними ознаками. При розробці курсу враховано той факт, що детальна схема етнографічного районування на сьогоднішній день до кінця не розроблена. Тобто усі запропоновані підходи до з'ясування цього питання є поки що робочими (схематичними), які потребують удосконалення та уточнення, а також розробки методологічно-теоретичних основ етнографічного районування.</p> <p>В результаті успішного навчання за програмою даного курсу передбачається ознайомити студентів з загальноприйнятою схемою етнографічного районування території України. Студенти матимуть можливість здобути ґрунтовні знання про три великі етнографічні (історико-етнографічні) регіони: Центрально-південно-східний, Північний (Полісся) та Південно-західний. Курс знайомить з внутрішнім поділом цих регіонів на райони другого порядку (етнографічні райони), а також виділення в межах останніх специфічних етнографічних підрайонів третього порядку. Розроблений курс дозволить студентам здобути конкретні відомості про особливості традиційної культури у етнографічних одиницях різних таксономічних рівнів (спільні загальноукраїнські, регіональні, локальні тощо). Впродовж семестру кожен студент розробить та реалізує індивідуальний міні-проект – змістовний реферат стосовно одного з етнографічних районів (Лемківщина, Гуцульщина, Бойківщина тощо).</p> <p>Для курсу підготовлено пакет текстів для обов'язкового та додаткового читання в електронному форматі.</p>

Коротка анотація курсу	Курс “Етнографічне районування України” є дисципліною зі спеціальності 032 історія та археологія для освітньої програми, яка викладається в 1 семестрі в обсязі 3 кредитів (за Європейською Кредитно-Трансферною Системою ECTS).
Мета та цілі курсу	Мета – сформувані у студентів всебічні знання про прийнятий в етнологічній науці умовний поділ української етнічної території на певні регіони та райони за історико-етнографічними ознаками (властивими їм місцевими особливостями традиційної духовної, матеріальної та суспільно-побутової культури).
Література для вивчення дисципліни	<p>Базова література</p> <p>Глушко М. Етнографічне районування України: стан, проблеми, завдання (за матеріалами наукових досліджень другої половини ХХ – початку ХХІ століть). <i>Вісник Львівського університету. Серія історична</i>. Львів: ЛНУ ім. І. Франка, 2009. Вип. 44. С. 179–214.</p> <p>Глушко М. Середнє Полісся у системі етнографічного районування України: локалізація, межі (за матеріалами наукових досліджень другої половини ХХ – початку ХХІ ст.). <i>Вісник Львівського університету</i>. Львів: ЛНУ ім. І. Франка, 2008. Вип. 43. С. 15–33.</p> <p>Глушко М. Надсяння – перлина українських етнічних земель. <i>Надсяння: традиційна культура і побут</i>. Львів, 2017. С. 11–49.</p> <p>Глушко М. Історико-етнографічна Волинь локалізація межі (За матеріалами наукових досліджень другої половини ХХ – початку ХХІ ст.). <i>ІІІ Міжнародний науковий конгрес українських істориків «Українська історична наука на шляху творчого поступу»</i>. Луцьк 17–19 травня 2006 року. Луцьк: РВВ «Вежа» Волинського державного університету ім. Лесі Українки, 2006. Т. 1. С. 111–119.</p> <p>Глушко М. Етнографічне районування української Галичини (За матеріалами наукових досліджень другої половини ХХ – початку ХХІ ст.). <i>Галичина. етнічна історія. Тематичний збірник статей</i>. Львів: ЛНУ ім. Івана Франка, 2008. С. 46–80.</p> <p>Горленко В. Ф. Етнографічне районування. <i>Географічна енциклопедія України : в 3 т.</i> Т. І. К., 1989. С. 393–394.</p> <p>Гуслистий К. Г., Могила А. П. Этнографические группы украинского народа и диалекты украинского языка. <i>Народы европейской части СССР</i>. М., 1964. С. 591–592.</p> <p>Кирчів Р. Ф. Етнічна територія України. <i>Українське народознавство: навч. посібник / за ред. С. П. Павлюка, Р. Ф. Кирчіва, Г. Й. Горинь</i>. Львів, 1994. С. 49–78.</p> <p>Кирчів Р. Ф. Етнографічне районування України. <i>Українське народознавство</i>. К., 2004. С. 56–69.</p> <p>Кирчів Р. Ф. Історико-етнографічні райони України та етнографічні групи українського народу. <i>Етнографія України: навч. посібник / за ред. С. А. Макарчука</i>. Львів: Світ, 1994. С. 132–145.</p> <p>Кирчів Р. Ф. Історико-етнографічні райони України та етнографічні групи українського народу. <i>Етнографія України: Навч. посібник / за ред. С. А. Макарчука. Вид. 2-ге, перероб. і доп.</i> Львів, 2004. С. 123–148.</p> <p>Косарик Д. М., Гуслистий К. Г., Горленко В. Ф. Сучасні етнографічні райони і локальні групи українського народу. <i>Україні: Історико-етнографічна монографія: в 2 т. (Макет)</i>. К.: В-во Академії</p>

Наук Української РСР, 1959. Т. I. С. 27–31;

Макарчук С. А. Історико-етнографічні райони України: навч. посібн. Львів: ЛНУ ім. І. Франка, 2012. 352 с.

Макарчук С. Історико-політичне та етнографічне районування України: питання співвіднесеності. *НЗ*. Львів, 2001. № 3. С. 388–393.

Мороз М. А., Чаквин І. В. Полесьє как историко-этнографическая область, ее локализация и границы. *Полесье. Материальная культура / АН УССР. Институт искусствоведения, фольклора и этнографии им. М. Ф. Рильского. Львов. отделение. АН БССР. Институт искусствоведения, этнографии и фольклора*. К.: Наук. думка, 1988. С. 28–40.

Полесьє. Материальная культура. К.: Наук. думка, 1988. 446 с.

Полесьє. Духовная культура. К.: Наук. думка, 1990. 482 с.

Наулко В. І. Історико-етнографічне районування України та етнографічні групи українського народу. *Культура і побут населення України: навч. посіб. для вузів*. К., 1991. С. 22–26.

Павлюк С. Словник основних понять і термінів з теорії етнології. Львів: ІН НАН України, 2008. 256 с.

Пономарев А. П. Историко-этнографическое районирование. *Украинцы*. М.: Наука, 2000. С. 27–43.

Пономарев А. П. Українська етнографія: курс лекцій. К.: Либідь, 1994. 320 с.

Пономарев А. П. Регіональні барви України й українців. *Українці: історико-етнографічна монографія: у 2 кн*. Опішне: Вид-во Державного музею-заповідника українського гончарства в Опішному «Українське Народознавство», 1999. Кн. I. С. 57–72.

Савчук Б. Регіональна мозаїчність України. *Українська етнологія*. Івано-Франківськ: В-во Лілея, 2004. С. 499–546.

Стельмах Г. Ю. Етнографічне районування України кінця ХІХ – початку ХХ ст. *Українська етнографія*. К., 1958. Т. 4. С. 106–114. [Наукові записки / Ін-т мистецтвознавства, фольклору та етнографії АН УРСР. Т. ІV].

Хоменко М. Історико-етнографічне районування України. *Українська етнологія: навч. посіб.* Київ, 2007. С. 44–60.

Допоміжна література

Бойківщина: історико-етнографічне дослідження. Київ: Наукова думка, 1983. 304с.

Вовк Хв. Етнографічні особливості українського народу. *Вовк Хв. Студії з української етнографії та антропології*. Київ: Мистецтво, 1995. С. 39–218.

Гуцульщина: історико-етнографічне дослідження. Київ: Наукова думка, 1987. 471с.

Кожолянко Г. Етнографія Буковини. Чернівці: Золоті литаври, 1999. Т. 1. 384 с.

Лемківщина: історико-етнографічне дослідження: у 2-х т.: Т.1.: Матеріальна культура. Львів: Ін-т народознавства НАН України, 1999. 360 с.

Лемківщина: історико-етнографічне дослідження: у 2-х т.: Т.2.:

	<p>Духовна культура. – Львів: Ін-т народознавства НАН України, 2002. – 420 с.</p> <p>Петров В. Походження українського народу. Київ: Фенікс, 1992. 192 с.</p> <p>Поділля: історико-етнографічне дослідження. Київ: НКЦ «Доля», 1994. 504 с.</p> <p>Радович Р. Етнографічне районування народного житла північно-західної Галичини та південного заходу Волині. <i>Етнічна історія народів Європи (Збірник наукових праць)</i>. К., 2008. Вип. 25. С. 138-143.</p> <p>Тиводар М.П. Закарпаття: народознавчі роздуми. Ужгород: Карпати, 1995. 208 с.</p> <p>Тиводар М.П. Етнографія Закарпаття: Історико-етнографічний нарис. Ужгород: Гражда, 2011.</p> <p>Холмщина і Підляшшя: історико-етнографічне дослідження. Київ: Родовід, 1997. 384 с.</p>
Тривалість курсу	90 год
Обсяг курсу	30 год аудиторних занять (з них 16 год лекцій, 14 год семінарів), 60 год. самостійної роботи.
Очікувані результати навчання	<p>Внаслідок вивчення навчальної дисципліни здобувач повинен бути здатним продемонструвати такі результати навчання:</p> <p>Знати:</p> <ul style="list-style-type: none"> - теоретичні засади та методологічні принципи етнографічного районування України; - таксономічні рівні етнографічного районування (регіон, район, локальна група тощо); - сукупність критеріїв, які використовуються для визначають етнографічних одиниць різного таксономічного рівня; - терміни і поняття етнографічного районування; - просторову локалізацію етнографічних одиниць різного таксономічного рівня, географічні та адміністративні межі районів; - особливості традиційної культури окремих етнографічних одиниць різного таксономічного рівня. <p>Розуміти:</p> <ul style="list-style-type: none"> - суть етнографічного районування; - стан етнографічного районування (відмінні підходи до етнографічного районування, що існують в українській етнологічній науці); - умовність етнографічного районування; - причини (політичні процеси та події першої половини ХХ ст.), які спричинили до включення значної частини етнічної території України до складу сусідніх держав. <p>Вміти:</p> <ul style="list-style-type: none"> - оперувати спеціальною етнологічною термінологією; - окреслити географічні межі трьох історико-етнографічних регіонів України; - окреслити географічні межі етнографічних районів та субрайонів (районів третього таксономічного рівня); - розрізняти етнотопоніми, політопоніми, етніоніми (субтопоніми,

	субполітопоніми, субетноніми) тощо; - визначати особливості традиційної культури етнографічних одиниць різного таксономічного рівня.
Ключові слова	Етнографічне районування, регіон, район, підрайон, локальна група, етнографічна група, Україна.
Формат курсу	Очний
Теми	<p>Тема 1. Історичні етнопоніми та політопоніми України</p> <p>Тема 2. Загальні принципи етнографічного районування України.</p> <p>Тема 3. Південно-Східний історико-етнографічний регіон України – Середня Наддніпрянина.</p> <p>Тема 4. Південно-Східний історико-етнографічний регіон України – Слобожанщина.</p> <p>Тема 5. Південно-Східний історико-етнографічний регіон України. Етнографічні субрайони та неукраїнські етноси півдня України.</p> <p>Тема 6. Південно-Західний історико-етнографічний регіон України. Етнографічне районування Карпат, низинного Прикарпаття та Закарпаття.</p> <p>Тема 7. Південно-Західний історико-етнографічний регіон України – етнографічні райони та субрайони лісостепової частини (Волинь, Поділля, Опілля, Надсяння, Буковина).</p> <p>Тема 8. Північний історико-етнографічний регіон України (Полісся). Західне Полісся. Середнє Полісся. Східне Полісся.</p>
Підсумковий контроль, форма	Залік.
Пререквізити	Для вивчення курсу аспіранти потребують базових знань з української історії XIV-XIX ст. та новітньої історії (XX – початку XXI ст.), етнології, антропології.
Навчальні методи та техніки, які будуть використовуватися під час викладання курсу	Презентація, лекції, семінари, практичні, групові завдання
Необхідне обладнання	Проектор та ноутбук
Критерії оцінювання (окремо для кожного виду навчальної діяльності)	<p>Оцінювання проводиться за 100-бальною шкалою. Бали нараховуються за таким співвідношенням: присутність та активність – 30 % самостійне опрацювання наукової літератури – 20 % залік (індивідуальний міні-проект) – 50 %</p> <p>Відвідування занять є невід’ємною складовою навчання. Очікується, що студенти відвідають усі лекції і практичні заняття курсу.</p> <p>Письмові роботи: Впродовж курсу кожен студент має розробити індивідуальний міні-проект – змістовний реферат про особливості одного з етнографічних районів (Лемківщина, Гуцульщина, Бойківщина тощо).</p> <p>Академічна доброчесність: Очікується, що роботи студентів будуть їх оригінальними дослідженнями чи міркуваннями. Відсутність посилань на</p>

	<p>використані джерела, фабрикування джерел, списування, залучення сторонніх осіб до виконання завдань становлять, але не обмежують, приклади можливої академічної недоброчесності. Виявлення ознак академічної недоброчесності у роботі студентів є підставою для її незарахування, незалежно від масштабів виявленого плагіату чи обману. Жодні форми порушення академічної доброчесності не толеруються.</p> <p>Література. Наукова література, яку студенти не зможуть знайти самостійно, буде їм надана в паперовому/електронному вигляді для особистого використання виключно в освітніх цілях (без права її передачі третім особам чи поширення).</p>
Форма заліку	Залік відбувається у формі захисту індивідуального міні-проекту.
Опитування	Анкету з метою оцінювання якості курсу буде надано після завершення курсу.